

АҰДАРМА ӨНЕРИ ХӘМ ОНЫҢ ӘДЕБИЯТЛАРДЫ БАЙЛАНЫСТЫРЫҰДАҒЫ ХЫЗМЕТІ

Г.М.Сейтғиязова – ассистент оқытушы

Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети

Таянч сұзлар: бадий таржима, махорат, адабий таъсир, ижодий услуб, таржимон.

Ключевые слова: художественный перевод, мастерство, литературное влияние, творческий стиль, переводчик.

Key words: literary translation, skill, literary influence, creative style, translator.

Хәммемизге мәлим түркий халықлар әдебияты өзлериниң миллий әдебияты менен биргеликте, бир-бири менен байланыста болған әдебий процессти де басынан өткерип келмекте. «Хәммемизге мәлим, түркий туысқан халықлар әдебияты узақ тарийхый дәуірлерден бери өз-ара жақын әдебий байланыслар себебли бири екіншисиниң әдебий мектебинде жүзеге келген хәдийселерден, кунлы әдебий дүрданалардың мәни-мазмунынан хабарлы болады» [1]. Усындай достуысқанлықтың дереги ерте дәуірлерден басланып, бул халықлар өзлериниң тарийхый өтмишинде, бугинги күнде де сиясый-экономикалық, мәдений қатнасықта болып, олардың әдебияты да бир-бирине жүдә жақын экени гүзетиледи.

Өзбек шайыры Фахриёр (Фахраддин Низомов) «Янгиланиш анъанаси» («Жаңаланыў дәстүри») китабында социал, мәдений-рухый турмыстағы өзгерислерди дүньяда жүз берип атырған глобализация процесслерине салыстырмалы талқыға тартып, рухыйлыққа, соның ишинде, көркем әдебиятқа байланыслы болған бир пикирди алға қояды. «Рухыйлық тири организмге уксайды. Ол бәрқулла хәрәкетте болыўы, белгили мәнисте жаңаланып барыўы, басқа кәдириятлардың тәсиринде байып барыўы лазым» [2]. Солай екен, миллий әдебиятлардың раўажланыўында әдебий байланыслардың үлкен хызметі бар. Дурыс, хәр бир халықтың әдебияты сол халықтың миллийлигине тийкарланады. Сонлықтан, көркем әдебият бир халықтың аты менен аталып, өзіне тән көркем дәстүрлерди даўам еттиргени хақында илимпазлар да белгилеп өткен. Соның ушын «Хәр бир миллий әдебият басқа әдебиятлардан бөлекленген жеке халында раўажланбайды. Олар бир-биринен әдебий тәсирленеди» [3]. Түркий халықлар әдебий байланысларында да бул процесстиң айқын дәлийлин көриўге болады. Сөз усталары бир-бирин «Устаз-шәкирт» есаплағаны, олардың дәретиўшилигиндеги әдебий тәсирлер буған мысал бола алады. Усылардың ишинде әдебий байланыстың бир түри көркем аударма мәселелери де бар. Усы орында аударма иси көркем өнердиң баслы мәселелерин өз ишине алатуғын бир көриниси болып табылады. Бул бойынша дүнья хәм түркий әдебияттануы илиминде де бирқанша мийнетлер пайда болғаны мәлим. Мәселен, R.Jakobson, И.И.Ревзин, В.Ю.Розенцвейг, А.Д.Швейцер, J.C.Catford Л.С.Бархударов, Л.К.Латышев, А.Л.Семенов, В.Н.Комиссаров, А.Л.Коралова, А.Неуберт, Р.К.Миньяр-Белоручев, Г.В.Чернов, А.Ф.Ширяев, D.Seleskaych, Г.М.Стрелковский, Л.К.Латышев [4] Ш.Сирождинов, Г.Одилова, Ш.С.Сафаров хәм т.б. мийнетлерин айтып өтиў орынлы.

Соны да белгилеп өтиў керек ХХІ әсир Глобалассыў дәйири болғанлықтан мағлыматлардың кенисликке жайылыўы, халықлардың, мәмлекетлердиң арасында мәдений-сиясый, экономикалық қатнаслардың раўажланған дәйиринде көркем аударма өнери зәрүрликти пайда етеди. Сонлықтан, хәзирги ўақытта аудармашы кәнигелерди де таярлаўға үлкен итибар берилмекте. Аударма өнериниң де өзіне тән өзіншелikleri бар. Аудармашылық өнериниң тарийхы ерте дәуірлерден басланатуғыны хақында әдебий дереклерден көриўге болады. Мәселен, ерте дәуірлерде аудармашылық кәсиби барлық оқыўшылар тәрәпинен хұрмет етилетуғын өнер болған. Мәселен, ертеде Карфагенде хәр түрли тиллерде сөйлетуғын бирқанша миллет ўәкиллери жасаған хәм ол жерде

«профессионал аудармашылар» топары, яғный, келип шығуы, әуладтан-әуладқа өткеріў хәм ағзаларының хуқық жағдайы менен байланыслы жабық жәмийетлик мәжилислер топары болған екен [5]. Карфаген аудармашылары айрықша хуқық дәрежесине ийе болып, айрықшалықлардан пайдаланған.

Хәммемизге мәлим хәр бир кәсипте болғаны сыяқлы аудармашылық өнеринен де етилетуғын талаптар бар. Бириншиден, аудармашы тек ғана бир тилди емес, ал аударма исленетуғын тилди де жақсы билип, еки тил системасын жетик билиўи керек болады. Сонда ғана ол аударманың стилине тән дәрежедеги тереңлиги хәм түп нускадағы тилдиң түрли рәң-бәрәнлигин бериўге ериседи. Екиншиден, аудармашы сол тилдеги (аударма исленип атырған шығарма тили) тексттиң мәнисине дурыс түсиниўи керек болады. Сонда ғана ол көркем аударма исленетуғын тилдиң кураллары менен бериўди әмелге асыра алады. Мәселен, аудармашыдан талап етилетуғын анық, қысқа, түсникли, әдебий тил, таза сөйлеў сыяқлы талаптарды орынлай алады. Бул өзіншелikleri болыўы ушын аудармашы автордың барлық пикирлерин хәм сүўретлеген ўақыяларын, туйғыларын толық бериўге, тек ғана улыўмалық көринистеги мәнисин емес, ал майда-шуйде рәң-бәрәнликлерин сақлап қалуўға да жуўапкер болып табылады.

Аудармашы бирқанша миллий тил хәм әдебияттың пайда болыўында, раўажланыўында баслы хызметти атқарады. Сонлықтан, көркем аударма исленген шығарманың жүзеге келиўинде себеп болғанлығы гүзетиледи. Батыс Европа тиллериниң хәм әдебиятының, Шығыс әдебиятының хәм тиллериниң, соның ишинде қарақалпақ әдебиятының хәм тилиниң тарийхыйнда да көркем аударманың үлкен хызметі болған. Мысал ушын, қарақалпақ шайырлары Бердақ, Ажинияз, И.Юсупов, Т.Қайыпбергенов, С.Ибрагимов, Б.Генжемуратов хәм т.б. шығармаларының дүнья хәм түркий тиллерине көркем аударма ислениўи өз нәўбетинде қарақалпақ шайырларының да шығармаларын дүньяға танытыўда үлкен хызмет атқарады.

Көркем шығарманы аударма ислегенде онда тийкарынан ўш максет нәзерге алыныўы тийис болады: Бириншиден, оқыўшыларды жазыўшының дәретиўшилиги, оның шығармалары, дәретиўшилик стили менен таныстырыў керек болса, екіншиден, басқа халықтың мәдениатының өзіншелikleri, өзгешелikleri менен таныстырыў, үшіншиден болса, оқыўшы сол аударма исленип атырған китаптың мазмуны менен таныстырылады. Сонлықтан, рус шайыры хәм аудармашысы Жуковский аудармашы хақында мынадай пикирлерди билдирген еди: «Аудармашы прозада гүл, қосықта аудармашы бәсеке түсиўши» яғный, ол түп нускадағы шығарма авторының бәсекеге түсиўшиси, себеби, ол оригинал шығармадан төмен болмаған бахалы шығарманы пайда етеди.»

Ал, Өзбекстанда аударма теориясы хәм әмелиятын раўажлантырыўға үлкен үлес қосқан алым Ф.Саломов көркем аудармаға мынадай деп, баха береді: «Аударманың тийкарғы үлкеси оның басқа тил кураллары менен қайта жаратыўдан ибарат дәретиўшилиқ процесс, сөз өнери екенлиги» [6] – деп айта отырып, илимпаз аударма теориясына улыўма миллий мәдениаттың бир бөлеги екенине хәм онда

тилдің раўажланыўы, әдебий турмыс, дәўир руўхын да есапқа алыў кереклигин айрықша белгилейди.

Сонлықтан, аўдарма өнеринде шайырлар жоқарыдағы теориялық пикирлерди есапқа алып, бир әдебият мийрасын екінши бир халық оқыўшысына өз ана тиллеринде жеткерип бериўге ҳарекет етеди. Сонлықтан, көркем аўдарма әдебиятлар арасындағы көпири хызметин атқаратуғыны мәлим. Усы орында басқа халықлар әдебиятларында бар болғаны сыяқлы қарақалпақ шайырларының да шығармалары бүгинги күнде дүньяның көпғана тиллерине көркем аўдарма исленип, оқыўшыларға инам етилди. Ғәресизлик дәўирге келип, заманағөй қарақалпақ шайырларының шығармалары англис, рус, түрк, өзбек, түркмен, қазақ хәм т.б. тиллерге көркем аўдарылғанын билемиз. Өзбек әдебиятына нәзер аўдарғанымызда белгилі шайыр Р.Мусурман қарақалпақ шайырлары Ажинияз, Бердақ, И.Юсупов К.Каримов, О.Абдурахманов, М.Низанов, Ш.Уснатдинов, Ш.Аяпов, Б.Генжемуратов хәм т.б. шығармаларын өзбек тилине аўдарып, оқыўшыларға усы шайырлардың шығармаларын кеңнен танытты. Қарақалпақ шайыры И.Юсуповтың бирқанша қосықларының, поэмаларының өзбек шайырлары тәрепинен аўдарылған вариантларын бир жерге жәмлеп, шайыр Р.Мусурман “Танланған асарлар” атамасында 2019-жыл Ташкентте “SHARQ” баспасында китап халында шығарды. Шайыр Р.Мусурман китапқа өзи алғы сөзди де жазды. 463 беттен ибарат болған бул китапта қарақалпақ шайыры И.Юсупов шығармаларының жыйнағы болған топтамаларында берілген қосықлары, поэмалары: “Бахыт лирикасы” (1955), “Күншығыс жолаўшысына” (1959), “Ойлар” (1960), “Дала әрманлары” (1966), “Тумарис” (1970), “Кеўил-кеўилден суў ишер...” (1971), “Дәўир самаллары” (1982), “Дузлы самаллар” (1988), “Беглиңизди бузба сен” (1995), “Бүлбил уясы” (1997), “Өмир, саған ашықпан” (1999) хәм т.б. өз ишине қамтыған хәм өзбек тилине көркем аўдармаланып, хәзирги ўақытта өзбек оқыўшылары өз ана тиллеринде шайыр шығармаларын оқыйды. Бул қубылыс өзбек хәм қарақалпақ әдебиятларының бир-бирлерине және де жақын болыўы, бири екінши бир әдебияттан әдебий тәсирлениўи, олар арасында әдебий байланыслардың бекемленіўи ушын кең имканиятлар есигин ашқанлығы хәммемизди қуўантады. Соның ушын аўдармашы шайыр қарақалпақ шайырына өзбек халқының да үлкен хұрметин китаптың алғы сөзинде мынадай деп белгилеген: “Шайыр өзиниң күш-қуўаты, таланты, пүткил өмири хәм дәретиўшилигин ел-халық хызметине арнаған. Сонлықтан, тек ғана қарақалпақ халқы емес, бәлки өзбек халқы да Ибрайым Юсупов шығармаларын жан-тәни менен жақсы көрип оқыйды”[7].

Аўдармашы шайыр Р.Мусурман топлаған аўдармаларына итибар бергенімізде шайыр И.Юсуповтың шығармалары өзбек тилинде де ҳаўазлы, түсиникли екенин гүзеттик. Шайыр И.Юсуповтың “Өзбекстан” қосығын алып қарасақ, қосықта шайыр диалог усылынан кең пайдаланып, ел-ўатанды тәрийппеп еткени көзге тасланады.

Сәйир етип мен сәхәр ўақта,
Кирдим бир әжайып бағқа.
Жапырақ жамылып аўлақта,
Бүлбиллерге сыр сырластым,
Самал менен сыбырластым.

Бүлбил айтар: – усы бостан
Мени тартты озал бастан.

Сол ушын да бир тынбастан
Сайрай-сайрай эсим кетер,
Хәўес артар оннан бетер.[8]

деген қосық қатарлары өзбек тилиндеги А.Арипов аўдармасында да дәл қарақалпақ шайырының ўатан

хаккындағы ишки сезимлери көркем сөзде өзгермегендей аўдарма исленгени көзге тасланады:

Сайр айлаб мен сахар чоғда,
Кирдим бир ажойиб боққа.
Бурканиб хилват япроққа,
Булбул билан сир сирлашдим,
Шамол билан шивирлашдим.
Булбул айтар: – Ўшал маъво
Азал-бошдан этган шайдо.
Шу боисдан тинмай асло,
Сайрай-сайрай эсим кетар,
Хавас ортар ундан баттар [9].

деген көринисте оқыймыз. Қосықты аўдарма хәм оригиналы менен салыстырып қарағанымызда, мазмун хәм форманың сақланғанын, және де аўдармашы шайыр стилин барынша сақлап қалыўға ҳарекет еткени гүзетиледи. Бул болса, өзбек шайыры А.Ариповтың аўдармашылық шеберлигинен дерек береді.

Көркем аўдарма хаккында сөз еткенімізде хәзирги ўақытта елимізде шет тиллерине деген итибардың артыўы нәтийжесинде заманағөй қарақалпақ шайырларының шығармалары англис тилине де көркем аўдарма исленип, газета-журналларда жарық көрмекте. Бул қубылыс әдебий байланыслардың шеңбериниң және де кеңисликлерге жайылыўы ушын кең имканиятлар есигин ашады. Яғный, қарақалпақ әдебиятының англис әдебияты менен де әдебий байланысларын жолға қойыўда үлкен хызметі бар. Мәселен, хәзирги ўақытта шайыр И.Юсуповтың шығармалары англис тилине Р.Рзаева, Қарақалпақ мәмлекетлик университетиниң шет тиллери факультетиниң студент жаслары Г.Азбергенова хәм т.б. тәрепинен де көркем аўдарма исленди. Соның менен бирге заманағөй қарақалпақ шайырлары Б.Генжемуратов, С.Ибрагимов, У.Кожаназаров, Г.Даўлетова хәм т.б. шығармалары англис тилине көркем аўдарма исленип, оқыўшыларға инам етилди. Мәселен, қарақалпақ шайыры Б.Генжемуратовтың бирқанша қосықлары Г.Азбергенова тәрепинен англиз тилине көркем аўдарма исленип, “Қарақалпақ әдебияты” газетасында жарық көрди. Шайырдың “Тилек” атамасындағы қосығы:

“Ўатанды қосыққа сыйдырыў... Як! Як!
Сезимлер жайласпас саздың ырғағына
Ерсидур перзентине анасын мақтамақ
Ишкенин, жегенин қосып жырларына.
Өмирим ағып атыр Күн, Түн арасы
Сениң шапалағың, сениң кушағың,
Мен сениң, сен мениң көзимниң қарасы
Анажан, өзиңе келер ұқсағым.

деген қосық қатарлары аўдармашы Г.Азбергенова тәрепинен англис тилине төмендегидей көркем аўдарма исленген.

To describe Motherland in a verse... No! no!
Feelings cannot be put into lines
It is so strange for a child to praise his mother.
Adding their nourishment and clothes.
My life is passing between day and night.
Your slap, your warm hugs.
I'm yours and you are an apple of my eyes,
My Mother, I want to resemble you. [10]

Қосықты оригиналы менен салыстырып қарағанымызда оларда мазмун хәм форма сақланғаны, өз нәўбетинде шайырдың индивидуал стилиниң де барынша сақланып қалыўы, аўдармашының аўдармашылық шеберлиги деп бағаласақ болады.

Ұлыўма алғанда, қарақалпақ шайырлары шығармаларының өзбек хәм англис тиллерине аўдарма ислениўи қарақалпақ хәм басқа туўысқан хәм жақын болмаған халықлар ортасында дослық байланысларының орнатылыўы хәм бекемленіўинде үлкен хызметти атқарады.

Әдебиятлар

1. Гайлиева О. Ғарезсизлик дәуири түркий халықлар лирикасында формалық изленислер хәм олардың типологиясы (Өзбек, карақалпақ хәм түркмен лирикасы мысалында). Докт.дисс. –Нөкис: 2019. 19-б.
2. Фахриддин Низом. Янгиланиш аңынасы. –Тошкент: “Маънавият”, 1998. 31-б.
3. Иногамов Р. Адабий қардошлиқ тароналари. –Тошкент: Адабиёт ва санъат, 1972. 5-б.
4. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation // On Translation / Ed. ItA. Brower.- Cambridge (Mass.), 1959.
5. Ревзин И.И., Розенцвейг В.Ю. Основы общего и машинного перевода. - М.: 1964.
6. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. - М.: 1973.
7. Catford J.C. A Linguistic Theory of Translation. -London: 1965.
8. Бархударов Л.С. Язык и перевод. - М.: 1975; Латышев Л.К., Семенов А.Л. Перевод: теория, практика и методика преподавания: Учеб. пособие для студ. перевод. фак. высш. учеб. заведений. -М.: 2003. -С. 116-151;
9. Komissarov V.N., Koralava A.L. A Manual of Translation from English into Russian. – М.: 1990.
10. Neubert A. Text and Translation. – Leipzig: 1985.
11. Миньяр-Белоручев Р.К. Общая теория перевода и устный перевод. - М.: 1980; Последовательный перевод. - М.: 1969.
12. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного перевода. - М.: 1978.
13. Ширяев А.Ф. Синхронный перевод. - М.: 1979.
14. Seleskavitch D. Zur Theorie des Dolmetschens. // Übersetzer und Dolmetscher / Hrsg. V. Kapp. – Heidelberg: 1974.
15. Interpretation. A Psychological Approach to Translation // Translation / Ed. R. Brislin. -N.Y.: 1976.
16. Стрелковский Г.М., Латышев Л.К. Научно-технический перевод. -М.: 1980.
17. Сирожиддинов Ш., Одилова Г. Таржима назариясининг асослари. Монография. –Тошкент: «Mumtoz soʻz», 2011.
18. Сафаров Ш.С. Таржимашуносликнинг когнитив асослари. Монография. – Тошкент: “Наврўз”, 2019.
19. Dünýä edebiyaty журналы. Ашгабат, 2014-ж. №4 сан, 114-б.
20. Саломов Ғ. Таржима назариясига кириш. -Тошкент: “Ўқитувчи” 1978. 93-б.
21. Юсупов И. Танланган асарлар. Р.Мусурман таржимаси. -Тошкент: “Sharq”, 2019. 4-б.
22. Юсупов И. Өмир, саған ашықпан... -Нөкис: “Қарақалпақстан”, 1999. 89-90-б.
23. Юсупов И. Танланган асарлар. Р.Мусурман таржимаси. -Тошкент: “Sharq”, 2019. 12-б.
24. / “Қарақалпақстан ҳауазы”. 2023, 31-июнь. №7(420).

РЕЗЮМЕ. Мақолада таржима маҳорати ва унинг аҳамияти, замонавий қорақалпоқ шоирлари мисолида адабиёт билан боғлиқ вазиғлар И.Юсупов асарларини ўзбек тилига, Б.Генжемуратовнинг айрим шьерларини инглиз тилига таржима қилиш, таржиманинг қиёсий таърифи ҳақида сўз боради ва уларнинг маҳорати кўрсатилади.

РЕЗЮМЕ. В статье говорится о мастерстве перевода и о его значении, задачах во взаимосвязи с литературой на примере современных каракалпакских поэтов – перевода произведений И.Юсупова на узбекский язык, некоторых стихов Б.Генжемуратова на английский язык, дается сравнительное определение художественных переводов и определяется их мастерство.

SUMMARY. The article deals with the skill of translation and its significance, tasks in connection with literature on the example of modern Karakalpak poets - the translation of I. Yusupov's works into Uzbek, some of B. Genjemuratov's poems into English, a comparative definition of literary translations is given and the translators' skills are determined.

TÜRK XALÍQ ERTEKLERI HÁM ONÍŇ QARAQALPAQ FOLKLORÍNA BAYLANÍS MÁSELELERI

J.Sultanova – *tayanish doktorant*

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch soʻzlar: turk xalq ertaklari, tipologik genezis, adabiy folklor aloqalari, syujet, adabiy aloqa.

Ключевые слова: турецкие народные сказки, типологический генезис, литературно-фольклорные связи, сюжет, литературные связи.

Key words: Turkish fairy tales, typological genesis, literary-folklore, relations, motive, literary relations.

Eki xalıqtıń mádeniy-ádebiy baylanısları máselesi házirgi zaman tyurkologiya iliminin eń áhmiyetli máseleleriniń biri bolıp tabıladı. Keyingi waqıtları qaraqalpaq folklorınıń janrlarınıń hár tárepleme izertleniwı nátiyjeleri qońılas túrkiy xalıqlar folklorı menen bir qatarda ádebiy-folklorlıq baylanıslardı izertlewge qaratıldı.

Belgili ilimpaz Q.Maqsatov “Qaraqalpaq ádebiyatınıń tuwısqan xalıqlar ádebiyatları menen baylanısı” [1:7] miynetinde qaraqalpaq folklorı hám ádebiyatı úlğilerine dıqqat qaratıp, onıń rawajlanıw basqıshları, jáhán hám túrkiy tiller xalıqları ádebiyatında tutqan orın ayırıqsha belgilep ótedi. Ilimpazdıń ádebiy qatnasıqlar máselesine kózqarasın basshılıqqa alǵan halda qaraqalpaq folklorınıń túrik xalıqları arasındaǵı xızmetin analizge alıwdı maqul kórdik.

Túrkiy tilles xalıqlardıń bir-biri menen siyasiy, ekonomikalıq, mádeniy baylanısları XX ásir ortalarına deyin Shıǵıs Evropa xalıqlarınıń tariyxshılarınıń, filologlarınń hám t.b. izertlewshileriniń qızıǵıwshılıq orayında bolıp keldi, degen menen Shıǵıs penen Batıstıń mádeniy baylanısların izertlew boyınsha qanshadan-qansha jumıslar islengenı menen ele búgingi kúnniń ilimi, mádeniyatı, ádebiyatı ushın óziniń sheshimin kútip turǵan kóp ǵana mashqalalı máseleler bar bolıp shıqtı.

Usınday mashqalalı baylanıslardıń birine túrk hám qaraqalpaq xalıqlarınıń ádebiy-folklorlıq baylanısları

esaplanadı. Bul sorawdıń kelip shıǵıwına sebep bolǵan nársе XIX ásirdeń aqırı, XX ásirdeń baslarında rus shıǵıstanıwshı alımlarınıń hám tariyxshı, filologlarınń Orta Aziya xalıqları, sonıń ishinde Turan oypatlıǵında jasawshı qaraqalpaqlardıń tariyxı, mádeniyatı, etnografiyası, ádebiyatı hám folklorına qızıǵıwshılıǵı bolıp, ol izertlewshiler tárepinen bir-neshshe fundamental miynetler jazılǵanlıǵı, Orta Aziya xalıqlarınıń folklorına bolǵan bul qızıǵıwshılıqlar Túrkiy tilles xalıqları arasındaǵı awız-eki ádebiyatıń ádebiy-folklorlıq baylanısların, onıń tariyxın, tipologikalıq genezisin úyreniwdiń jańa baǵdarına jol ashıp berdi hám qaraqalpaq folioristikasınıń rawajlanıwına óz úlesin qostı.

Qaraqalpaq xalqınıń ruwxıy-mádeniy ótmishine, tariyxına, mádeniyatına tiyisli maǵlıwmatlardıń kópshiligi tiykarınan qaraqalpaq xalqınıń awız-eki ádebiyatınan orın alǵan. Qaraqalpaq folklorı janrlıq ózgesheligi boyınsha júdá keń masshtabqa iye bolıp, basqa qońılas túrkiy tilles xalıqları menen tıǵız baylanısta bolǵan, rawajlanıp otırǵan. Usınday birgelikte islesiw, rawajlanıw múmkinshiliklerine qaramastan qaraqalpaq folklorı materialların túrk xalq ertekleri menen ádebiy-folklorlıq baylanısların ilimiylik kózqarastan salıstırıp qaraǵanıwızda tyurkologiya iliminde elege shekem tiń bolǵan, óziniń sheshimin kútken wazıypalar ústinen shıqtıq. Túrkiy xalq ertekleri eń birinshi márte XIX ásirdeń 80-jıllarında Vengriyalı shıǵıstanıwshı